

สรุป-อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายที่สำคัญอยู่ 3 ประการคือ

1. เพื่อเปรียบเทียบคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ระหว่างนักเรียนชาย กับนักเรียนหญิง
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ระหว่างนักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตเมือง กับนักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตชนบท
3. เพื่อเปรียบเทียบคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ระหว่างนักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพต่างกัน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2536 จำนวน 474 โรงเรียน 566 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 12,203 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชาย-หญิง ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2536 จำนวน 696 คน เป็นชาย 362 คน เป็นหญิง 334 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบ

หลายขั้นตอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบทดสอบวัดคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันของนักเรียน ในรูปของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับคุณธรรมในการอยู่ร่วมกัน 6 ด้าน คือ

1. ด้านความสามัคคี จำนวน 15 ข้อ
2. ด้านความเสียสละ จำนวน 7 ข้อ
3. ด้านการให้อภัย จำนวน 12 ข้อ
4. ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ จำนวน 6 ข้อ
5. ด้านการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น จำนวน 12 ข้อ
6. ด้านความเห็นอกเห็นใจ จำนวน 8 ข้อ

แบบทดสอบนี้ สร้างขึ้นโดยสุรดี อำนวยศิริสุข แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามถึงสภาพส่วนตัวของนักเรียนในด้าน เพศ อาชีพของผู้ปกครอง และสถานที่ตั้งโรงเรียนของนักเรียน

ตอนที่ 2 เป็นแบบทดสอบวัดคุณธรรมในการอยู่ร่วมกัน ในรูปของสถานการณ์ต่าง ๆ จำนวน 60 สถานการณ์ โดยกำหนดให้นักเรียนพิจารณาว่า นักเรียนจะมีความคิดเห็นอย่างไร ถ้าอยู่ในสถานการณ์เช่นนั้น ลักษณะของแบบทดสอบเป็นแบบเลือกตอบ 3 ตัวเลือก ให้ผู้ตอบเลือกตอบ ตัวเลือกที่ตรงกับความรู้สึกของตนเพียงตัวเลือกเดียวเท่านั้น เมื่อผู้ตอบเลือกตอบตรงกับด้านที่ต้องการวัดจะได้ 2 คะแนน ถ้าเลือกคำตอบใกล้เคียงจะได้ 1 คะแนน และถ้าเลือกตอบตรงข้ามกับด้านที่ต้องการวัดจะได้ 0 คะแนน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำแบบทดสอบมาตรวจเพื่อให้คะแนน ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้
2. นำคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบ แยกตามตัวแปร แล้วนำไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ โดยหา ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่คะแนนเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. เปรียบเทียบคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แยกตาม

เพศ สถานที่ตั้งของโรงเรียน และอาชีพของผู้ปกครอง โดยใช้วิธีทดสอบที (t-test) ในกรณี 2 กลุ่ม ใช้วิธีการทดสอบเอฟ (F-test) ในกรณีมากกว่า 2 กลุ่ม

4. ใช้วิธีการตรวจสอบค่าเฉลี่ยคะแนนของเซเพ เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างกลุ่มของตัวแปร

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก จำแนกตามเพศ สถานที่ตั้งของโรงเรียน และอาชีพของผู้ปกครอง พบว่า

1. นักเรียนชายมีค่าคะแนนเฉลี่ยคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันแตกต่างจากนักเรียนหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้ง 6 ด้าน คือด้านความสามัคคี ด้านความเสียสละ ด้านการให้อภัย ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้านการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และด้านความเห็นอกเห็นใจ โดยค่าคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชายไต่กว่าคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนหญิงทุกด้าน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งนักเรียนหญิงมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันทั้ง 6 ด้านมากกว่านักเรียนชาย

2. นักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตเมือง มีค่าคะแนนเฉลี่ยคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันแตกต่างจากนักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตชนบทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งหมด 5 ด้านคือ ด้านความเสียสละ ด้านการให้อภัย ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้านการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และด้านความเห็นอกเห็นใจ ส่วนคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันด้านความสามัคคี ไม่มีความแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันรวมทุกด้าน พบว่า นักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตเมืองมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันรวมทุกด้าน แตกต่างจากนักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตชนบท โดยที่นักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตเมืองมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันทั้ง 6 ด้านมากกว่านักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตชนบท

3. นักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพต่างกันมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน เมื่อตรวจสอบค่าคะแนนเฉลี่ยด้วยวิธีเซเพแล้วปรากฏผลดังนี้

3.1 ด้านความเสียสละพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างนักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจกับนักเรียนที่มีผู้ปกครอง

รัฐวิสาหกิจกับนักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพรับจ้างหรืออื่น ๆ โดยที่นักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันทั้ง 6 ด้านมากกว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรรมและประกอบอาชีพรับจ้างหรืออื่น ๆ

3.7 ด้านความสามัคคี เมื่อตรวจสอบหาค่าคะแนนเฉลี่ยด้วยวิธี เชฟเฟแล้วพบว่า ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากการศึกษาคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก เมื่อจำแนกตามเพศ สถานที่โรงเรียนตั้งอยู่ และอาชีพของผู้ปกครอง สามารถแยกอภิปรายผลเป็นแต่ละหัวข้อได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยข้อที่ 1 พบว่า นักเรียนชายมีคะแนนเฉลี่ยคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันแตกต่างจากนักเรียนหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้ง 6 ด้านคือ ด้านความสามัคคี ด้านความเสียสละ ด้านการให้อภัย ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้านการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และด้านความเห็นอกเห็นใจ โดยที่นักเรียนหญิงมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกัน 6 ด้านดังกล่าวมากกว่านักเรียนชาย และเมื่อพิจารณาคูณธรรมในการอยู่ร่วมกันรวมทุกด้าน พบว่า นักเรียนชายมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันรวมทุกด้านแตกต่างจากนักเรียนหญิง โดยที่คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชายน้อยกว่าคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนหญิง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งนักเรียนหญิงมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันทั้ง 6 ด้านมากกว่านักเรียนชาย

ผลงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ในข้อ 1 ที่ว่า "นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันรายด้านแต่ละด้าน 6 ด้านและรวมทั้ง 6 ด้านแตกต่างกัน" แสดงให้เห็นว่า เพศมีอิทธิพลต่อคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันรายด้านแต่ละด้าน 6 ด้านและรวมทั้ง 6 ด้าน โดยพิจารณาเป็นองค์ประกอบย่อยแต่ละด้าน 6 ด้านและรวมทั้ง 6 ด้าน

เมื่อพิจารณาคูณธรรมในการอยู่ร่วมกัน 6 ด้านรวมกัน พบว่า เพศหญิงมีคุณธรรมดังกล่าวมากกว่าเพศชาย ผลนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของดวงเดือน พันธุมเวิน และเพ็ญแข ประจณมัจฉัยนิค (2520) ซึ่งพบว่า เด็กนักเรียนในระดับอายุ 13 - 15 ปี นักเรียนหญิงจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่านักเรียนชาย และคนอื่น ๆ ก็พบเช่นเดียวกันตามแนวทางของดวงเดือน และเพ็ญแข คือ เกษณี ผลประพจน์ (2524) ยุพา ถันอาบ (2524) ปาริชาติ

นาคอิม (2524) จีรวรรณ วิรัชกุล (2524) และประยูทธ พรหมเลิศ (2534)

เมื่อพิจารณาคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันเป็นรายด้านแต่ละด้าน 6 ด้าน จะพบว่า เพศหญิงมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันด้านความสามัคคี ความเสียสละ การให้อภัย ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และด้านความเห็นอกเห็นใจมากกว่าเพศชาย กล่าวอีกนัยหนึ่ง เพศมีอิทธิพลต่อคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันทั้ง 6 ด้านดังกล่าว ผลโดยเฉพาะคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันด้านความสามัคคีนั้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุวรรณ พานทอง (2536) ซึ่งพบว่านักเรียนหญิงมีเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความสามัคคีมากกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลงานวิจัยที่พบในครั้งนี้และผลงานวิจัยอื่น ๆ ที่พบ สะท้อนให้เห็นเป็นแนวทางเดียวกันว่า เพศมีอิทธิพลต่อคุณธรรมและจริยธรรม โดยที่เพศหญิงมีแนวโน้มที่จะมีคุณธรรมและจริยธรรมดังกล่าว โดยเฉพาะที่พบในการวิจัยครั้งนี้คือคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันมากกว่าเพศชาย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเหตุที่เพศหญิงโดยพื้นฐานแล้วมีวุฒิภาวะ (Maturity) มากกว่าเพศชายในวัยเดียวกัน (กันยา สุวรรณแสง. 2532 : 171 ; อ้างอิงมาจาก Freeman. n.d. : unpagued, Maccoby. 1966 : unpagued, Garry and Kingsley. 1970 : 141) วุฒิภาวะเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้เกือบทุกด้าน ตั้งแต่การเรียนรู้ทางทักษะ สติปัญญา อารมณ์ และทางสังคม (กันยา สุวรรณแสง. 2532 : 46 ; อ้างอิงมาจาก McKay. 1985 : 191) คุณธรรมและจริยธรรมเป็นส่วนหนึ่งของค่านิยมของสังคม หรือเมื่อพิจารณาในแง่ของ فروยด์ ก็คือส่วนหนึ่งของซูเปอร์อีโก้ (Super Ego) เด็กหญิงซึ่งมีวุฒิภาวะมากกว่าเพศชาย เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ทางสังคมตั้งที่บ้าน โรงเรียน และชุมชน ดังนั้นเด็กหญิงจึงเรียนรู้ซูเปอร์อีโก้ได้เร็วกว่ามากกว่าเด็กชายเป็นธรรมดา ด้วยเหตุนี้จึงเป็นไปได้ที่เด็กหญิงจะมีซูเปอร์อีโก้ หรือคุณธรรมจริยธรรมมากกว่าเด็กชายในวัยเดียวกัน

2. ผลการวิจัยข้อที่ 2 พบว่า นักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตเมืองมีคะแนนเฉลี่ยคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันแตกต่างจากนักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตชนบทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งหมด 5 ด้านคือ ด้านความเสียสละ ด้านการให้อภัย ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้านการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และด้านความเห็นอกเห็นใจ โดยที่นักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตเมืองมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันด้านความเสียสละ การให้อภัย ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และด้านความเห็นอกเห็นใจมากกว่านักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตชนบท ส่วนคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันด้านความสามัคคีไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันรวมทั้ง 6 ด้าน พบว่า นักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตเมือง

มีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันรวมทั้ง 6 ด้านแตกต่างจากนักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตชนบท โดยนักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตเมืองมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันรวมทั้ง 6 ด้านมากกว่า นักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตชนบท

ผลงานวิจัยข้างต้นสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ในข้อ 2 ที่ว่า "นักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตเมืองและนักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตชนบทมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันรายด้านแต่ละด้าน 6 ด้านและรวมทั้ง 6 ด้านแตกต่างกัน" แสดงให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมที่โรงเรียนตั้งอยู่มีอิทธิพลต่อคุณธรรมในการอยู่ร่วมกัน 5 ด้านคือ ด้านความเสียสละ การให้อภัย ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ด้านความเห็นอกเห็นใจและรวมทั้ง 6 ด้าน

เมื่อพิจารณาคุณธรรมในการอยู่ร่วมกัน 6 ด้านรวมกัน พบว่า นักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตเมืองมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันมากกว่านักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตชนบท ผลนี้ใกล้เคียงและสอดคล้องกับงานวิจัยของอาลัย จันทรพานิชย์ (2524) ซึ่งพบว่า เด็กนักเรียนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองมีพฤติกรรมทางจริยธรรมมากกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท และคนอื่น ๆ ก็พบเช่นเดียวกันตามแนวทางของอาลัย จันทรพานิชย์ คือ จงจรัส แจ่มจันทร์ (2524) ยุพา ถิ่นอาบ (2524) และประพนธ์ จันทรนุรักษ์ และคนอื่น ๆ (กองวิจัยทางการศึกษา. 2531 ; อ้างอิงมาจาก ประพนธ์ จันทรนุรักษ์ และคนอื่น ๆ. 2528 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

เมื่อพิจารณาคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตเมืองมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันด้านความเสียสละ การให้อภัย ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และด้านความเห็นอกเห็นใจมากกว่านักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตชนบท กล่าวอีกนัยหนึ่งสถานที่ตั้งของโรงเรียนมีอิทธิพลต่อคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันทั้ง 5 ด้านดังกล่าว

ผลงานวิจัยที่พบในครั้งนี้อย่างหนึ่งและผลงานวิจัยอื่นที่พบ แสดงให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมที่ไม่ว่าจะเป็นบ้านหรือโรงเรียนตั้งอยู่มีอิทธิพลต่อคุณธรรมและจริยธรรม โดยนักเรียนที่เรียนโรงเรียนหรืออาศัยอยู่ในเขตเมืองมีแนวโน้มที่จะมีคุณธรรมและจริยธรรมมากกว่านักเรียนที่เรียนโรงเรียนหรืออาศัยอยู่ในเขตชนบท

ผลการวิจัยที่พบว่าสภาพแวดล้อมนักเรียนโดยเฉพาะโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองมีอิทธิพลต่อคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันนั้น อาจเป็นเพราะว่านักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตเมืองมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) เกี่ยวกับคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันกับครูที่สอนมากกว่าเมื่อเทียบกับนักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตชนบท จากประสบการณ์ในการทำงานของผู้วิจัยที่ได้สังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ในสภาพที่เห็นโรงเรียน

ในเขตเมืองจะ เน้นและให้ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาจริยศึกษา เนื่องจากมีบุคลากรเพียงพอ มีผู้รับผิดชอบงานโดยเฉพาะ และมีการติดตามนิเทศอย่างสม่ำเสมอ จึงเป็นไปได้ที่นักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตเมืองจะ ได้รับการกระตุ้นและปลูกฝังในคุณธรรม ดังกล่าวมากกว่านักเรียนที่เรียนโรงเรียนในเขตชนบท

3. ผลการวิจัยข้อที่ 3 พบว่า นักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพต่างกันมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน เมื่อตรวจสอบค่าคะแนนเฉลี่ยด้วยวิธีเชฟเฟแล้วปรากฏผลดังนี้

3.1 ด้านความเสียสละ พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างนักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจกับนักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกร โดยที่นักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันด้านความเสียสละมากกว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกร

3.2 ด้านการให้อภัย พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างนักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรกับนักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพธุรกิจหรือค้าขาย โดยที่นักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพธุรกิจหรือค้าขายมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันด้านการให้อภัยมากกว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกร

3.3 ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างนักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจกับนักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกร โดยที่นักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มากกว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกร

3.4 ด้านการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างนักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจกับนักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกร และระหว่างนักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจกับนักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพรับจ้างหรืออื่น ๆ โดยที่นักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันด้านการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นมากกว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรหรือประกอบอาชีพรับจ้างหรืออื่น ๆ

3.5 ด้านความเห็นอกเห็นใจ พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

.05 ระหว่างนักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจกับนักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรรม และระหว่างนักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจกับนักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพรับจ้างหรืออื่น ๆ โดยที่นักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันด้านความเห็นอกเห็นใจมากกว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรือประกอบอาชีพรับจ้างหรืออื่น ๆ

3.6 ด้านรวมทั้ง 6 ด้าน พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างนักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจกับนักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรรม และระหว่างนักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจกับนักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพรับจ้างหรืออื่น ๆ โดยที่นักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันรวมทั้ง 6 ด้านมากกว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรือประกอบอาชีพรับจ้างหรืออื่น ๆ

ผลงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อ 3 ที่ว่า "นักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพต่างกันมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันรายด้านแต่ละด้าน 6 ด้านและรวมทั้ง 6 ด้านแตกต่างกัน" แสดงให้เห็นว่า อาชีพของผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อคุณธรรมในการอยู่ร่วมกัน 5 ด้าน คือ ด้านความเสียสละ การให้อภัย ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ความเห็นอกเห็นใจ และรวมทั้งหมด 6 ด้าน

เมื่อพิจารณาคุณธรรมในการอยู่ร่วมกัน 6 ด้านรวมกัน พบว่า นักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันมากกว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรืออาชีพรับจ้างหรืออื่น ๆ ผลนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของประพนธ์ จันทน์นุรักษ์ และคนอื่น ๆ (กองวิจัยทางการศึกษา, 2531 : 116 ; อ้างอิงมาจาก ประพนธ์ จันทน์นุรักษ์ และคนอื่น ๆ, 2528 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ซึ่งพบว่า นักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมมากกว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพอื่น ๆ และยิ่งใกล้เคียง สอดคล้องกับงานวิจัยของสมเกียรติ ต้นสกุล (กรมวิชาการ, 2533 ข : 1 - 7 ; อ้างอิงมาจาก สมเกียรติ ต้นสกุล, 2533 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ที่พบว่า ผู้ปกครองที่ประกอบอาชีพต่างกันจะให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกัน โดยเฉพาะระหว่างผู้ปกครองที่ประกอบอาชีพรับราชการกับผู้ปกครองที่ประกอบอาชีพรับจ้าง

เมื่อพิจารณาคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันด้านความเสียสละ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และด้านความเห็นอกเห็นใจ มากกว่านักเรียน

ที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันด้านการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและด้านความเห็นอกเห็นใจนั้นยังพบอีกว่า นักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันด้านการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและด้านความเห็นอกเห็นใจมากกว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพรับจ้างหรืออื่น ๆ อีกด้วย นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพธุรกิจหรือค้าขายมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันด้านการให้อภัยมากกว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรรม

ผลงานวิจัยที่พบในครั้งนี้และผลงานวิจัยอื่น ๆ ที่พบ แสดงให้เห็นเป็นแนวทางเดียวกันว่าอาชีพของผู้ปกครองมีผลกระทบต่อคุณธรรมและจริยธรรม โดยนักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจมีแนวโน้มที่จะมีคุณธรรมและจริยธรรมดังกล่าว โดยเฉพาะคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันรายด้าน 4 ด้าน และรวมทั้ง 6 ด้านมากกว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพื้นฐานของอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจและอาชีพเกษตรกรรม โดยปกติจะพบว่าอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจจะเป็นอาชีพที่ต้องให้บริการรับใช้ประชาชนตามหน้าที่การงานและความรับผิดชอบของตน เช่น อาชีพรับราชการครูมีหน้าที่ให้ความรู้ ให้การศึกษาแก่นักเรียน อาชีพปราชญ์มีหน้าที่บริการข่าวสาร อำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสารแก่ประชาชน ดังนั้นอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจจึงมีธรรมชาติที่เอื้อต่อการให้ความอนุเคราะห์ ให้ความช่วยเหลือ เสียสละร่างกาย แรงใจ กำลังสติปัญญา เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือเห็นอกเห็นใจแก่ผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะนำไปสู่การยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน ยอมรับในความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่น ผู้ปกครองที่ประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจจึงน่าจะมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันด้านความเสียสละ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และด้านความเห็นอกเห็นใจมากกว่าเมื่อเทียบกับผู้ปกครองที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จากลักษณะของพื้นฐานทางอาชีพดังกล่าวสามารถถ่ายทอดไปสู่บุตรหลานโดยผ่านกระบวนการอบรมเลี้ยงดูทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนาได้ จนทำให้เด็กนักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันทั้ง 4 ด้านดังกล่าวมากกว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรรม

ส่วนผลการวิจัยที่พบว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพธุรกิจหรือค้าขายมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันด้านการให้อภัยมากกว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรรม น่าจะมีสาเหตุมาจากพื้นฐานของอาชีพทั้งสองแตกต่างกันแต่เกี่ยวข้องกัน โดยปกติเราจะพบว่าอาชีพธุรกิจหรือค้าขายจะเป็นอาชีพของพ่อค้าที่ต้องติดต่อกับบุคคลทั่ว ๆ ไป เป็นอาชีพที่ต้องบริการ

รับใช้ เอาอกเอาใจผู้อื่นโดยเฉพาะลูกค้าของตน พ่อค้าโดยปกติจะพยายามหลีกเลี่ยงการกระทบกระทั่งกัน ตลอดจนการทำให้ลูกค้าไม่พอใจตน เพราะอาจจะเป็นผลเสียต่อสัมพันธภาพในเชิงธุรกิจของตนได้ ดังนั้นผู้ประกอบการที่ประกอบอาชีพธุรกิจหรือค้าขายจึงน่าจะมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันด้านการให้อภัยต่อบุคคลอื่นมากกว่า เมื่อเทียบกับผู้ประกอบการที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมจากลักษณะของพื้นฐานทางอาชีพดังกล่าวสามารถถ่ายทอดไปสู่บรรพหลานโดยผ่านกระบวนการอบรมเลี้ยงดู จนทำให้เด็กนักเรียนที่มีผู้ประกอบการประกอบอาชีพธุรกิจหรือค้าขายมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันด้านการให้อภัยมากกว่านักเรียนที่มีนักเรียนที่มีผู้ประกอบการประกอบอาชีพเกษตรกรรมดังกล่าว

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ที่มีเพศต่างกัน เรียนโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในสถานที่ต่างกัน และมีผู้ประกอบการประกอบอาชีพต่างกัน มีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันแตกต่างกัน ดังนั้นทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องพยายามหาแนวทางในการพัฒนาส่งเสริม ให้นักเรียนที่รับผิดชอบมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันให้สูงขึ้น ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนควรกำหนดความมุ่งหมายให้ชัดเจน เป็นนโยบายที่เร่งด่วนของโรงเรียน มีความมุ่งหวังที่จะพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนให้สูงขึ้น โดยจัดให้มีเอกสาร ประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้ครูอาจารย์และนักเรียนนั้ใช้ยึดเป็นคู่มือในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน นอกจากนั้นโรงเรียนควรให้ความสำคัญต่องานกิจการนักเรียนให้มาก เพราะงานด้านนี้เป็นงานที่ช่วยเสริมและพัฒนาให้นักเรียนมีคุณธรรมและจริยธรรมสูงขึ้น เช่น งานแนะแนว งานกิจกรรมนักเรียน งานปฐมนิเทศ งานปัจฉิมนิเทศ งานกีฬา และอื่น ๆ เป็นต้น
2. ครูอาจารย์ถือว่าเป็นตัวจักรที่สำคัญมากประการหนึ่ง ที่จะปลูกฝังให้นักเรียนมี คุณธรรม จริยธรรมที่ดี ครู อาจารย์ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ควรกระทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อลูกศิษย์ ทั้งในด้านของความคิด ด้านความเสียสละ ด้านการให้อภัย ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้านการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และด้านความเห็นอกเห็นใจ กระทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีที่นักเรียนยกย่อง การที่นักเรียนได้พบเห็นแบบอย่างที่ดีอยู่เสมอก็จะมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ ทศนคติ ความรู้สึกนึกคิดของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมตามที่พึงประสงค์

นอกจากนี้ครู อาจารย์ควรให้การยอมรับในความสามารถของนักเรียน ยอมรับในคุณค่าให้นักเรียนมีความเป็นอิสระในตนเอง มีความเชื่อมั่นพร้อมที่จะตัดสินใจในสิ่งที่ถูกที่ควรตลอดจนให้ความช่วยเหลือ ให้ความอบอุ่น ให้กำลังใจ ให้นักเรียนได้มีโอกาสรับทราบความสำเร็จของตนเอง ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะช่วยพัฒนาให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมสูงขึ้น

3. ผู้บริหารโรงเรียนควรมีพฤติกรรมกรรมการบริหารงานที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการสร้างกฎ ระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน ฝึกความเป็นประชาธิปไตยให้แก่นักเรียน

นอกจากนี้ผู้บริหารจะต้องทำตัวให้เป็นแบบอย่างที่ดี สมควรเคารพยกย่อง นักเรียนให้การยอมรับนับถือ มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน สิ่งทีผู้บริหารควรประพฤติปฏิบัติเป็นประจำคือ การเข้าร่วมในกิจกรรมที่นักเรียนจัดขึ้นทุกครั้ง สม่่าเสมอ ให้ความใกล้ชิดกับนักเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกอบอุ่นและภูมิใจ

4. ผู้ปกครอง ถือว่าเป็นตัวจักรที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กนักเรียนมากที่สุด เป็นตัวแบบที่หล่อหลอมบุคลิกภาพของเด็กได้ดีที่สุด ดังนั้นผู้ปกครองจะต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี ให้เด็กได้เลียนแบบในสิ่งที่ถูกต้อง เป็นผู้ที่ยกย่องกระตุ้น หนุนส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าร่วมในกิจกรรมทางศาสนาต่าง ๆ เพื่อชักจูงใจ จัดเกลาอุปนิสัยให้นักเรียนมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกัน มีจริยธรรม มีความสำนึกในความผิดชอบชั่วดี เป็นพลเมืองที่ดีในสังคมประเทศชาติ

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ควรจะมีการวิจัยเกี่ยวกับตัวแปรที่นอกเหนือจากการวิจัยครั้งนี้ ที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันของนักเรียน เช่น สถานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองลักษณะของการอบรมเลี้ยงดู กระบวนการเรียนการสอนของครู เป็นต้น

2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับนักเรียนในระดับและประเภทอื่น ๆ เช่น ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือระดับอุดมศึกษาอื่น ๆ ในเขตการศึกษาต่าง ๆ เป็นต้น